

POSTANOWIENIE

Dnia 6 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriłło

w sprawie z odwołania J. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Płocku
o wznowienie postępowania,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 6 listopada 2024 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku
z dnia 6 grudnia 2023 r., sygn. akt III AUa 411/23,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z 6 grudnia 2023 r. oddalił apelację odwołującą się od wyroku Sądu Okręgowego w Ostrołęce z 28 kwietnia 2023 r., którym zmieniono zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Płocku w ten sposób, że ustalono, iż J. K. była uprawniona do emerytury z tytułu opieki nad dzieckiem wymagającym stałej opieki w okresie od 1 września 2002 r. do 29 grudnia 2008 r. i jednocześnie stwierdzono brak podstaw do wypłaty emerytury za powyższy okres oraz oddalono odwołanie w pozostałym zakresie.

J. K. wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku, zaskarżając orzeczenie w całości i opierając skargę na podstawach naruszenia prawa materialnego - art. 133 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

(jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1251), przez jego zbyt wąską, wyłącznie literalną interpretację oraz naruszenia przepisów postępowania: art. 229 w związku z art. 233 § 1 oraz art. 49 § 1 k.p.c.

Mając na uwadze powyższe, skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Białymstoku.

W ocenie odwołującej się, w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne: czy przepis art. 133 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych stosuje się także w przypadku ustalenia - wskutek wznowienia postępowania - prawa do świadczeń, które istniały, lecz nie zostały przyznane w wyniku błędnej decyzji organu rentowego i wygasły jeszcze przed wznowieniem postępowania; w przypadku odpowiedzi negatywnej - wskazanie podstawy do wypłaty takich świadczeń.

Zdaniem skarżącej, skarga kasacyjna jest też oczywiście uzasadniona w kontekście dokonanej przez Sąd drugiej instancji wykładni art. 133 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o jej oddalenie oraz o zasądzenie od skarżącej kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem merytorycznego rozpoznania.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (wyrok Sądu

Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje problem prawny mający znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw.

Odnosząc się do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20 poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Powołując się na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050).

W orzecznictwie przyjęty jest pogląd, że nie można twierdzić, iż skarga jest oczywiście uzasadniona (co ma miejsce wówczas, gdy stwierdzone naruszenia prawa są widoczne na pierwszy rzut oka, bez pogłębionej analizy prawnej) i że jednocześnie w sprawie występują poważne wątpliwości prawne, które wymagają zaangażowania Sądu Najwyższego w dokonanie pogłębionej interpretacji niejasnych przepisów (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). To, co ma świadczyć o oczywistej zasadności skargi, nie może być jednocześnie ujmowane jako podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., gdyż jeżeli występuje istotne zagadnienie prawne albo poważny problem świadczący o potrzebie wykładni przepisu, to nie można jednocześnie twierdzić, że z tych samych przyczyn skarga jest oczywiście uzasadniona, jako że twierdzenie o oczywistej zasadności skargi pozostaje wówczas w kolizji z problemami prawnymi warunkującymi pierwszą i drugą podstawę przedsądu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2012 r., I UK 118/12, LEX nr 1675225).

Odnosząc się do wykładni art. 133 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, warto wskazać, że przepis ten określa terminy wypłat świadczeń emerytalno-rentowych w razie ponownego ustalenia prawa do nich lub ich wysokości. W razie ponownego ustalenia przez organ rentowy prawa do świadczeń lub ich wysokości, przyznane lub podwyższone świadczenia wypłaca się, poczynając od miesiąca, w którym powstało prawo do tych świadczeń lub do ich podwyższenia, jednak nie wcześniej niż: 1) od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy lub wydano decyzję z urzędu, z zastrzeżeniem art. 107a ust. 3; 2) za okres 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, o którym mowa w pkt 1, jeżeli odmowa lub przyznanie niższych świadczeń były następstwem błędu organu rentowego lub odwoławczego. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio również w razie ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości wskutek wznowienia postępowania przed organami odwoławczymi albo wskutek kasacji, z tym że za miesiąc zgłoszenia wniosku przyjmuje się miesiąc wniesienia wniosku o wznowienie postępowania lub o kasację (art. 133 ust. 2).

Skoro decyzja organu rentowego w niniejszej sprawie została wydana wskutek wznowienia postępowania przed organem odwoławczym, to miesiącem, od którego przysługuje wypłata albo od którego liczy się okres 3 lat wstecz, jest miesiąc zgłoszenia wniosku o wznowienie postępowania, czyli w tym przypadku - 5 grudnia 2019 r. Wypłata świadczenia powinna zatem nastąpić od 1 grudnia 2016 r., przy czym z uwagi na treść przywołanych przepisów nie było to możliwe.

Sąd drugiej instancji stosując przepis art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej, uznał, że nie można przyznać świadczenia od daty powstania prawa do niego, jeżeli prawo to powstało wcześniej niż trzy lata przed zgłoszeniem wniosku, nawet w przypadku, gdy niezrealizowanie tego prawa było następstwem błędu organu rentowego.

Wniosek skarżącej zawiera dwa kluczowe błędy. Odwołująca się konstruuje zagadnienie prawne na podstawie art. 133 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, nie dostrzegając, że jest to przepis odsyłający do art. 133 ust. 1 i nie rozstrzyga o podnoszonych przez skarżącą wątpliwościach prawnych. Celem skarżącej jest wszak podważenie przyjętego przez Sąd drugiej instancji okresu wstecznego, za który można przyznać sporne świadczenie. Tej kwestii dotyczy zaś art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Odwołująca się nie przedstawiła żadnego istotnego argumentu świadczącego o konieczności odstąpienia od przyjętej przez Sąd drugiej instancji wykładni tego przepisu. Jak wskazano, istotne zagadnienie prawne powinno dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje problem prawny mający znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Chodzi więc nie tylko o określoną staranność i wysiłek w jego zredagowaniu (samym sformułowaniu), lecz przede wszystkim o jurydyczne przedstawienie odpowiedniej analizy stanu prawnego, orzecznictwa i wynikającego z tej analizy problemu prawnego o takiej wadze, że może być on uznany za istotne zagadnienie w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego nie może się sprowadzać do odpowiedzi na zarzuty skarżącego skierowane pod adresem zaskarżonego

orzeczenia ani też do odpowiedzi na wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkładka 2003 Nr 13, poz. 5).

W granicach ustaleń faktycznych sprawy zastosowania art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie może budzić wątpliwości. Przepis ten odnosi się wprost do sytuacji błędu organu rentowego. Nie jest więc żadną nową okolicznością wpływającą na interpretację wskazanych przepisów fakt przesądzenia o błędzie organu rentowego w ustaleniu prawa do emerytury, choćby miało to miejsce także wyrokiem Sądu Najwyższego (powoływany przez skarżącą wyrok z dnia 7 czerwca 2022 r., II USKP 41/22, LEX nr 3450285).

Prawo zabezpieczenia społecznego należy uznać za element prawa publicznego, tak jak przepisy proceduralne zawarte w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Powszechnie przyjęto, że wykładnia przepisów prawa publicznego, w tym w szczególności przepisów procesowych, wymaga nadania prymatu dyrektywom wykładni logiczno-językowej, prowadzącej do klarownych rezultatów interpretacyjnych, co też ma miejsce w rozpoznawanej sprawie. Godzi się także zauważyć, że przyjęte przez prawodawcę ograniczenie czasowe rozstrzygania o prawach lub obowiązkach w trybie wznowieniowym jest typowe dla prawa publicznego i jako takie nie może stanowić o niedopuszczalnym ograniczeniu prawa do zabezpieczenia społecznego. Należy przypomnieć, że przepis art. 67 ust. 1 Konstytucji RP, statuujący prawo do zabezpieczenia społecznego, wyraźnie stanowi, że zakres i formy zabezpieczenia społecznego określa ustawa.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, że skarżąca nie wykazała potrzeby rozpoznania skargi kasacyjnej i dlatego orzekł na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

[SOP]

[a!]

